

Filmler

"Beş Hasta Var"

filminde - "Rashomon" ve "Cehennem Kapısı" - görmek mümkündür ama, geçen hafta Japon elçiliğinin Ulus sinemasında tertiplelediği programda yer alan "Kaderin Maskesi" için aynı şey söylememizdir. Naboru Nakamura'nın eseri, Japon tarihi filmlerinin çoğu gibi konusunu ortaçağ Japonya'nın saray entrikalarından alıyordu: XII. Asrın sonlarında derebeyliğin en kuvvetli şahsiyetlerinden biri olan Yoritomo ölünce yerini oğlu Yorie "shogun" olur. Yaşı küçük olduğundan büyük babası Hojo Tokimasa'nın naipliği altında hüküm sürer. Tokimasa ise yaşlı fakat çok muhteris bir adamdır. Yoritomo'dan dul kalan kızı Masako'nun nüfuzundan faydalanır, onu entrikalarına âlet eder. Hatta devletin selâmeti bahis konusu olduğuna inandırarak onun da rızasıyla genç Yorie'yi sürgüne yollar; yerine onun kardeşini "shogun" yapar. Yorie, ölen karısına çok benzeyen bir kadınla yaşamaya başlar, ama Tokimasa onun hayatta bulunmasını devamlı bir tehlike saymaktadır. Yorie'nin sürgündeki köşküne baskın yaptırarak onu öldürtür.

Bu mevzuu rejisör Nakamura, birçok insanın hikâyesini, hem de birbiriyle alâkalı hikâyeleri birleştirerek çapraşık bir hale getiriyor. Filmin en zayıf yönü de bu.. Sinematik birlik böylece kayboluyor. İhtiyar muhteris Tokimasa ile saf kızı Masako'nun münasebetleri, Yorie ile Tokimasa'nın mücadelesi, Yorie'nin sürgünde tanıdığı kadınla münasebeti, bu sonuncunun asalet düşkünlüğü, Japonya'nın en ünlü maske yapıcısı olan babasının sanata tutkunluğu kendi başlarına alındığı vakit başarılı olmakla birlikte, hepsi birarada seyircinin dikkatini dağıtmaktan başka bir işe yaramıyor. Ama Nakamura'nın filmi, yine de alıştığımız tarihi filmlerin dışında bir eser: Rejisörün ismini ciddiye aldığı, seyirciyi saygı gösterdiği, bir tarihi film için en azından gerekli şartlara uyduğu hemen her sahnede göze çarpıyor. Programın ikinci kısmı olarak gösterilen kısa dokümanteri seyredenler, Nakamura'nın filmindeki saray dekorlarının gerçeğe pek yakın olduğunu farkettiler. Dekor, kostüm, açık hava sahneleri, hiç şüphesiz bugüne kadar sinemada rengi en başarılı şekilde kullanan Japon sinemalarının orta seviyede bir filmde bile bu hususiyeti devam ettirmeğe çalıştığını ortaya koymaktaydı.

"Kaderin Maskesi"nden çıkan seyirci tatmin olunmuş sayılmazdı ama, bu pekâlâ bir başlangıç olabilirdi. Savaşın sonra Türkiye'ye ancak iki Japon filmi gelmişti, üstelik bunlar hiçbir vakit Ankarada gösterilmemişti. Daha geniş bir seyirci kitlesini toplayacak bir "Japon filmleri haftası" savaş sonrasında, en dikkate değer sinemalarından birini Türk seyircisine tanıtabilirdi. Yeter ki filmler daha iyi seçilsin. Bu da, çok zor bir iş değildir.

AKİS, 23 MART 1957

Bir rejisörün, işinin ehli olup olmadığı çok kere ilk çeyrek saatte belli olur. Yazılmamış bir kanun filmin süresini sınırladır. Rejisör bu kısa zaman parçası içinde çalışmak zorundadır. Bundan dolayı da her dakikasını dikkatle sarfeder. Girişini ilk çeyrek saatte yapamayan, şahısları tanıtamayan, şahısları arasındaki bağların ilk düğümlerini bu arada atamayan bir rejisörün başarısızlığa mahkûm olduğunu söylemek hiç de yanlış değildir. "Beş Hasta Var"ı seyreden seyirci filmin ilk on dakikasında bunlardan da fazlasını biliyor, filmin sonunu tahmin edebiliyordu.

"Beş Hasta Var" Etem İzzet Benicenin romanından alınmıştır. Vak'a bu asrın başlarında geçmektedir: Bir talebe ile sevişen genç bir kızın, üvey babası tarafından Mısırlı zengin bir paşaya zorla nikâh edilmesini, kızı kurtarmaya çalışan delikanlının sürgüne yollanmasını; genç kızın da bundan sonraki ömrünü intikam almak için geçirdiğini anlatan "Beş Hasta Var" tefrika romanlarının bütün hususiyetlerini taşımaktaydı. Rejisör Atf yılmaz da romana büyük bir sadakatle işe girişmişti. Böylece, sonu önceden tahminlenen film uzadıkça uzadı. Seyirci unutulamayacak aşkların varlığını, kalplerin parayla satın alınmayacağını, naranın saadet getirmeyeceğini bir kere daha öğrendi.

Ama itiraf etmeli ki filmin sürprizleri de vardı; bunların başında filmin adı geliyordu: "Beş Hasta Var"ın sonlarına gelindiği halde ortada hastadan eser görülüyordu. Bir ara, prenseslikten sokak fahişeliğine dü-

şen gene kızın frengi olduğu anlaşıldı. Seyirci geri kalan dört hastayı merak etmeye başladı. Frengili hasta yedi yıl yattığı hapisten çıkıp bir hayli zaman da sokaklarda sürttükten sonra ani bir buhrana kapılıp felâketine yol açan dört erkeği bir kaç saat içinde ısıarak hastalığı aşılayınca merak zail oldu. Romanın ve filmin adı kurtulmuştu.

Fakat prodüktörü de memnun etmek lâzımdı. Prodüktörlerimiz ise hassas insanlardı, öyle komedi duygusu verecek sahnelerden hoşlanmazlardı. Bunun için de en katı yürekli eritecek bir bitiş hazırlanmıştı: Ölüm döşegindeki genç kız, sürgündeki sevgilisini son bir kere daha görmek ister. Duası kabul olunur. Annesi biraz sonra delikanlıyla birlikte içeri girer. Genç kız, on yıldan fazla süren kalebentliğin eskisinden daha gençleştiği sevgilisinin kolları arasında can verir. Film, bir yaş günün pastası gibi mumlarla donatılmış türbenin görüntüsüyle sona erer.

"Beş Hasta Var"ın dikkat çekici tarafı, tehlikeli bir temayülü ortaya koyması: Fasit bir daire içinde dönüp dolaşan, klişe olaylar, klişe tiplerle dolu olan konu rejisörü "şekilcilik" e yöneltiyor. Hep aynı şeyleri velev yip duran küçük küçük olayları alâka çekici bir kılığa sokmak için rejisörün gayreti dekorlara, kostümlere, görüntü düzenlemelerine çevrilmiş. Aranmış kamera açılan, "pittoresque" dış manzaralar, aynı pozda iki insanın büyük planlarıyla yapılan geçişler hep bu "şekilcilik" endişesinin neticesi. Bu durum, belki gelişmemiş bir seyirci topluluğunu oyalay, aldatılabilir ama rejisörün de kendi kendini aldatması gibi kaçınılmaz bir yola çıkar.

'Beş Hasta Var" dan bir sahne

Asıl hasta Türk filmciliği